

Άρης Παγουρτζής

—

Στάθης Ζάχος

ΣΧΟΛΗ ΗΜΜΥ

ΕΜΠ

ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (2026-2027)

- Διδάσκοντες
 - Στάθης Ζάχος
 - Άρης Παγουρτζής
 - Παναγιώτης Γροντάς
 - Νίκος Λεονάρδος
- Βοηθοί διδασκαλίας
 - Pourandokht Behrouz
 - Δανάη Μπάλλα
 - Γιώργος Παπαδούλης
 - Μαριάννα Σπυράκου

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (2025-2026)

- Ημέρες-ώρες
 - Τετάρτη **15:15 – 19:00**
 - Ενδεχόμενες αναπληρώσεις (κατόπιν ανακοίνωσης):
Τρίτη 15:15-17:00
- Ιστοσελίδα:
 - <https://courses.corelab.ntua.gr/crypto> (εγγραφείτε!)
- Βαθμολογικό σχήμα:
 - Ασκήσεις (θεωρητικές / πρακτικές): **3** μονάδες
 - Εργασία (project): **2** μονάδες
 - Τελικό διαγώνισμα: **6** μονάδες (απαραίτητες **2.5**)

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑ

- Πιο σωστά: Κρυπτολογία
- Η τέχνη της «μεταμφίεσης» της πληροφορίας (*κρυπτογράφηση*)
- ...αλλά και της επαναφοράς της στην αρχική μορφή (*αποκρυπτογράφηση*)
- ...ακόμη και χωρίς το νόμιμο κλειδί (*κρυπτανάλυση*)
- ... και όχι μόνο: ψηφιακές υπογραφές, ταυτοποίηση, ψηφοφορίες, ασφαλείς υπολογισμοί, ψηφιακό χρήμα

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

- Ασφάλεια επικοινωνιών
(πολιτικών και στρατιωτικών)
- Ασφάλεια / διευκόλυνση συναλλαγών
- Κρυπτονομίσματα
- Νομικές εφαρμογές (ψηφιακά συμβόλαια)
- Ανωνυμία, προστασία δεδομένων
- Κοινωνικο-πολιτικός αντίκτυπος (ελευθερία λόγου / τύπου, WikiLeaks, ψηφοφορίες, κοινωνικά δίκτυα)

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

- Υλοποίηση πολλών φαινομενικά αδύνατων λειτουργιών (δημόσιο κλειδί, μηδενική γνώση, πιστοποιημένη ανωνυμία, ...)
- Ανάπτυξη πλήθους υπολογιστικών τεχνικών και μεθόδων
- Μαθηματικές αποδείξεις: η θεωρία αριθμών στο επίκεντρο των τεχνολογικών εξελίξεων!

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Alice

Bob

Eve

Mallory

Peggy

Victor

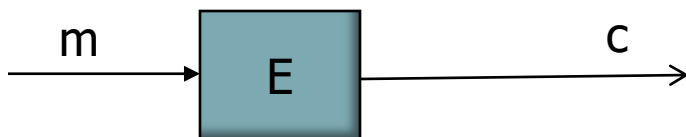
Trent

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

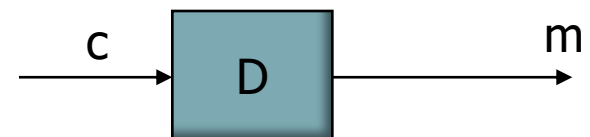
Κρυπτογράφηση

Alice

Αποκρυπτογράφηση

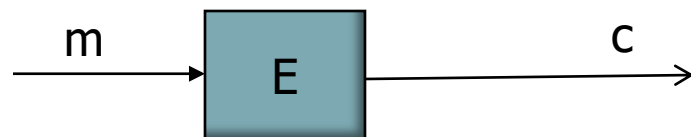
Bob

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

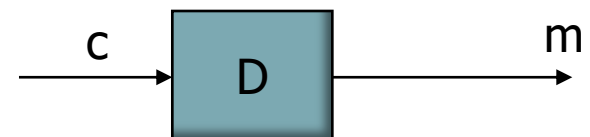
Κρυπτογράφηση

Alice

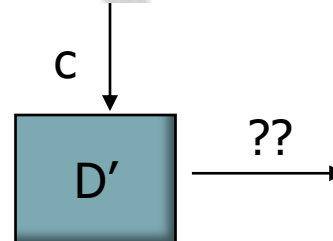

Αποκρυπτογράφηση

Bob

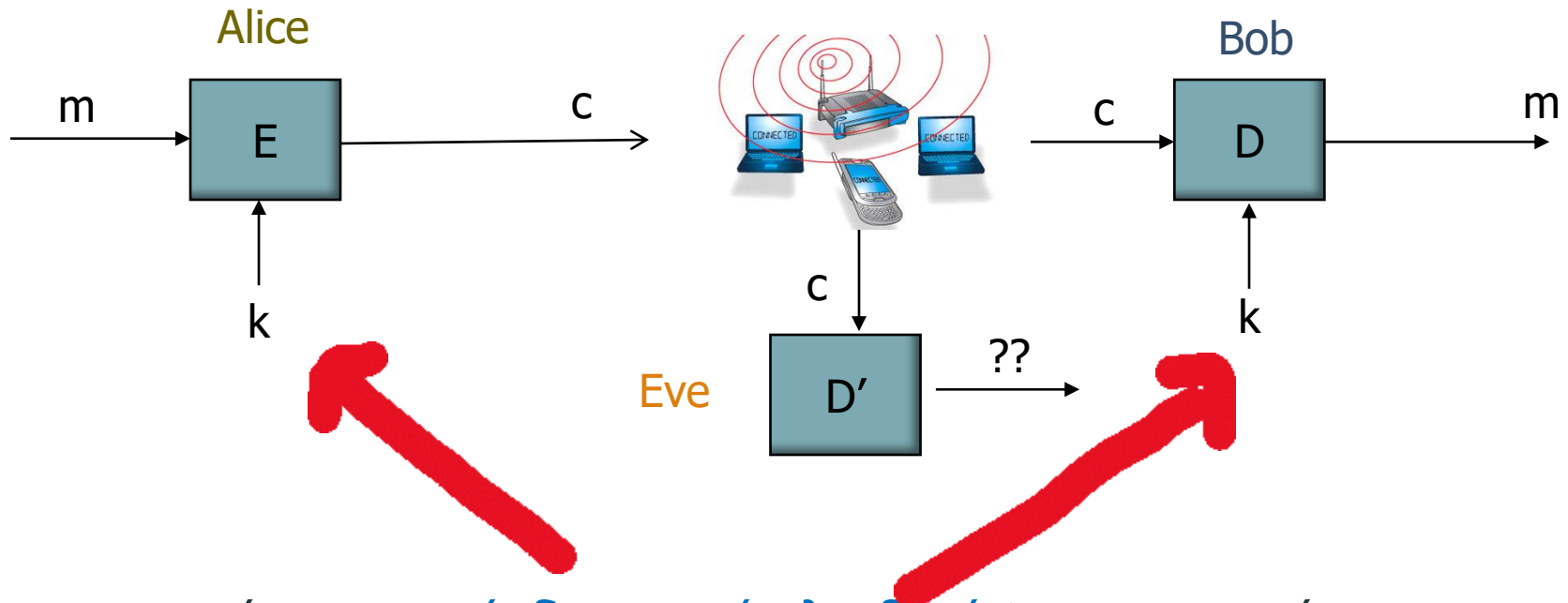
Eve

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

Κρυπτογράφηση

Αποκρυπτογράφηση

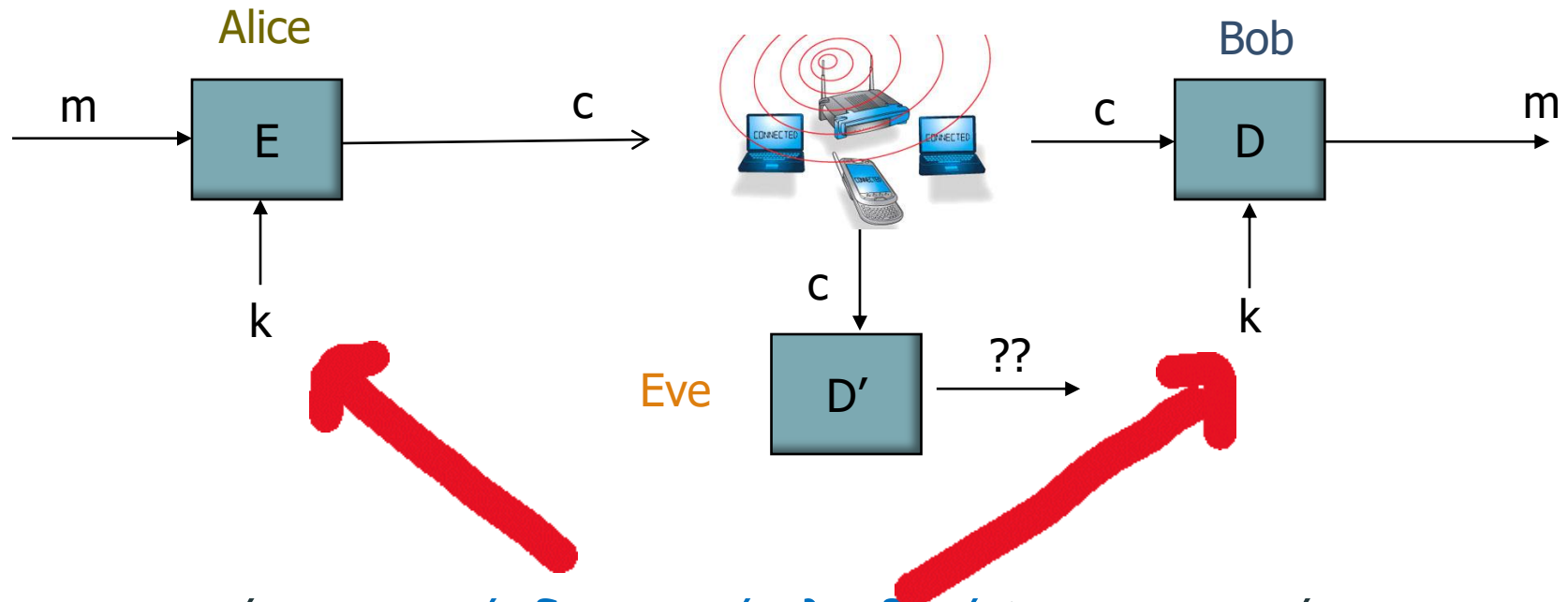
- ... με χρήση **κοινού ιδιωτικού κλειδιού** (συμμετρική κρυπτογραφία: DES, AES, ...)

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

Κρυπτογράφηση

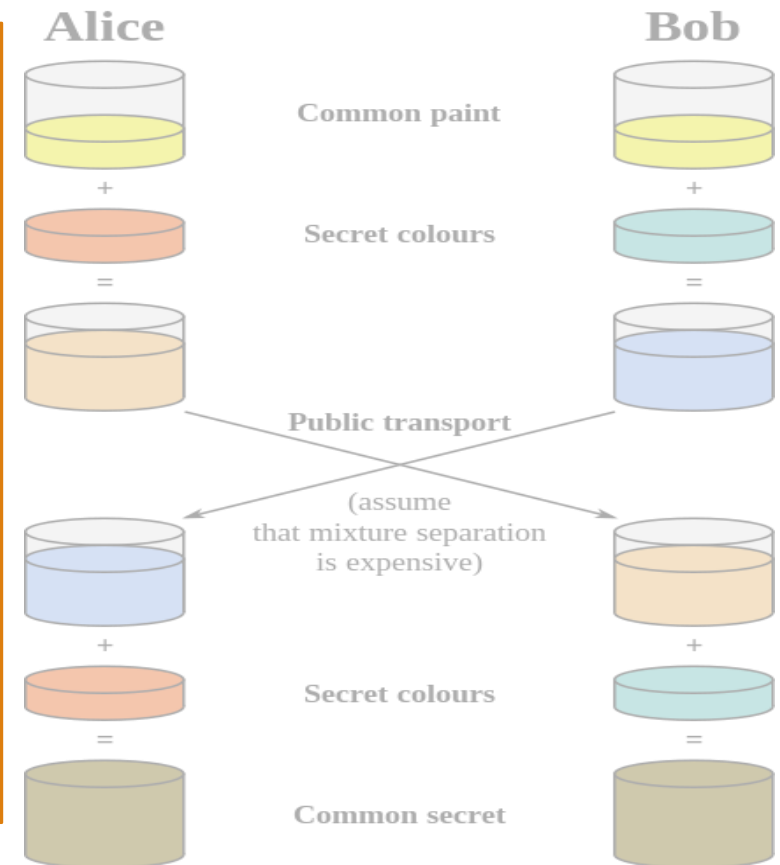
Αποκρυπτογράφηση

- ... με χρήση **κοινού ιδιωτικού κλειδιού** (συμμετρική κρυπτογραφία: DES, AES, ...)
- Πρόβλημα: **ανταλλαγή κλειδιού?**

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΚΛΕΙΔΙΟΥ: DIFFIE-HELLMAN KEY EXCHANGE

- Επιλέγονται: πρώτος p , και γεννήτορας g της $\mathbb{Z}_p^* = \{1, \dots, p-1\}$, γνωστοποιούνται σε Α και Β.
- $B \rightarrow A$: $b^* = g^b \bmod p$
(b : ιδιωτικό κλειδί του Β)
- $A \rightarrow B$: $a^* = g^a \bmod p$
(a : ιδιωτικό κλειδί της Α)
- A : $K = (b^*)^a \bmod p = g^{ba} \bmod p$
- B : $K = (a^*)^b \bmod p = g^{ab} \bmod p$
- **Εικασία Diffie-Hellman:** υπολογιστικά απρόσιτο να υπολογιστεί K από a^*, b^*

ΔΙΑΚΡΙΤΟΣ ΛΟΓΑΡΙΘΜΟΣ

Δίνονται: πρώτος p , γεννήτορας g της ομάδας

$$Z_p^* = \{1, \dots, p-1\} \text{ και } a \in Z_p^*$$

Ζητείται: $x \leq p-1$ τ.ώ.

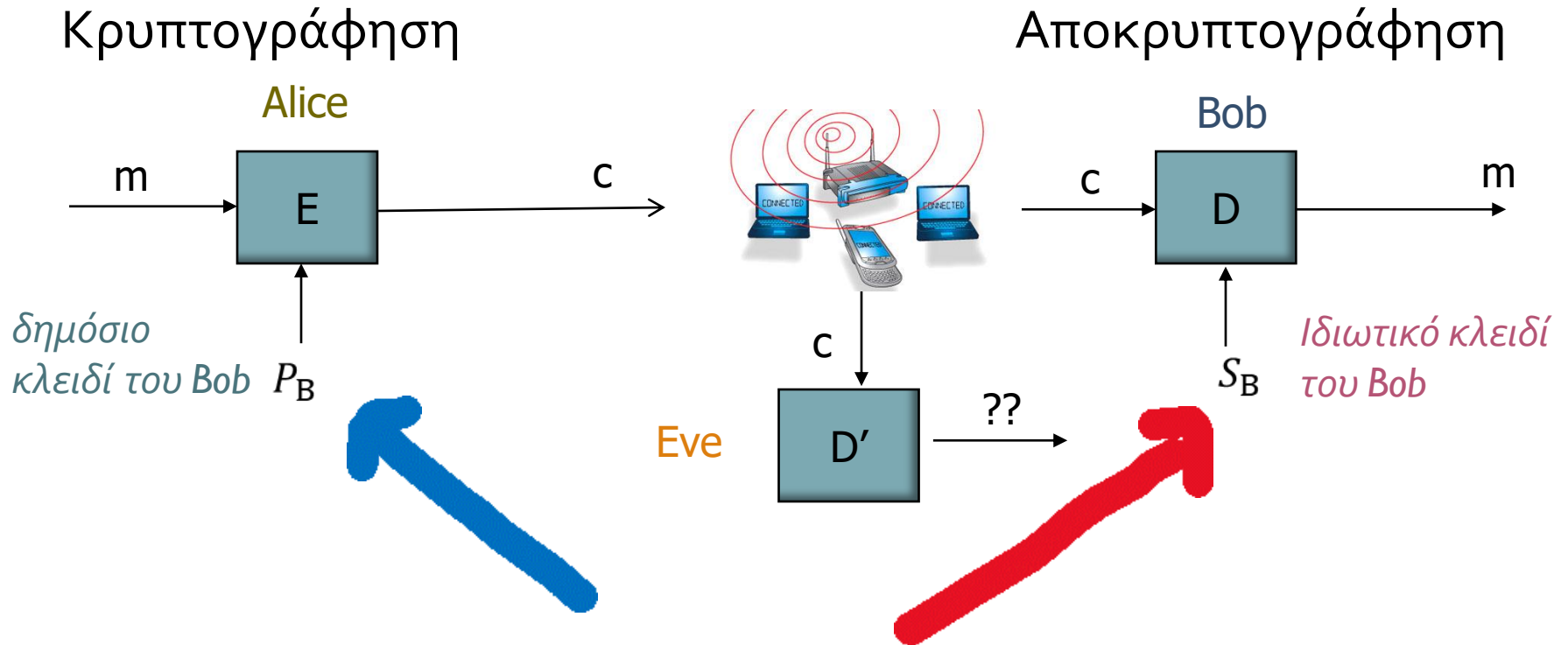
$$a = g^x \bmod p$$

- ❑ Εκτίμηση: υπολογιστικά δύσκολο (όχι στο $\mathbf{P}$)
- ❑ Λύνεται αποδοτικά με κβαντικό υπολογιστή

ΓΙΑΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΤΟ DHKE

- Υπολογιστική ευκολία της ύψωσης σε δύναμη ($\text{mod } p$) αριθμού χιλιάδων ψηφίων, με εκθέτη χιλιάδων ψηφίων
- Υπολογιστική ευκολία ελέγχου και εύρεσης πρώτων αριθμών με χιλιάδες ψηφία
- Υπολογιστική δυσκολία εύρεσης διακριτού λογαρίθμου αριθμού με χιλιάδες ψηφία αλλά και του απλούστερου προβλήματος **DIFFIE-HELLMAN**: (δοθέντων $g^a \text{ mod } p$ και $g^b \text{ mod } p$ να υπολογιστεί $g^{ab} \text{ mod } p$)

ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΧΩΡΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΚΛΕΙΔΙΟΥ

- ... με χρήση **δημοσίου κλειδιού** μαζί με **απόλυτα ιδιωτικό**, γνωστό στον **παραλήπτη** μόνο (κρυπτογραφία μονής κατεύθυνσης: RSA, El Gamal, ...)

ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΛΕΙΔΙΟΥ / RSA

- Κρυπτογραφία **δημοσίου κλειδιού**: κατέργησε την ανάγκη ανταλλαγής κλειδιών! Στηρίζεται στην ύπαρξη συναρτήσεων μονής κατεύθυνσης.
- Συναρτήσεις **μονής κατεύθυνσης** (one-way functions): εύκολο να υπολογιστούν, δύσκολο να αντιστραφούν
- **Κρυπτοσύστημα RSA** [Rivest-Shamir-Adleman, 1977]
 - κρυπτογράφηση: $c = m^e \bmod n$
 - αποκρυπτογράφηση: $m = c^d \bmod n$
 - δημόσιο κλειδί: e, n
 - ιδιωτικό κλειδί: d

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ RSA [HTTP://NMICHAELS.ORG/RSA.PY]

- κρυπ/ση: $c = m^e \bmod n$ απκρ/ση: $m = c^d \bmod n$
- δημόσιο κλειδί (1^ο μέρος) $n =$
d543be11021217e30589b41f796fac8f54a8905a4ddcd2007e2d00
47d7b751a1aa60db5a080545a4ee2b33a2a119cc7aa3ff5b022d89
54eeb5b72d1eec7cf40dfdc7947da9f49009c62be9d89fda3c7113
7bbd009d3631bfa83bcde81a7bbc261890d2edd2fb20a4f0cb904b
40bd5662c3c006634a7fcd7eae87a6d494e5fb5 (hex)
- δημόσιο κλειδί (2^ο μέρος) $e = 10001$ (hex)
- ιδιωτικό κλειδί: $d =$
47b5fb04312ecb57d78a082c8151ff65547b49d108743678b663f3
746feeee18d81523463327c84b786ba78515601c69081437c3e23e
f4b6b2b0ad99d47e7c0228333da1594f774c8a73d4093f47663555
7209945423cbd1e9b6a358f8254ed831c30d61f85cf57a49b8c7b1
a21282d2fad548c12aa10f2ed0e5ccd5c7e32841 (hex)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΟΠΟΙΗΣΗ

- Δίνεται σύνθετος αριθμός n , βρείτε τους πρώτους παράγοντές του:

12301866845301177551304949583849627207728535695953347921973
22452151726400507263657518745202199786469389956474942774063
84592519255732630345373154826850791702612214291346167042921
4311602221240479274737794080665351419597459856902143413

=

33478071698956898786044169848212690817704794983713768
56891243138898288379387800228761471165253174308773781
4467999489

x

36746043666799590428244633799627952632279158164343087
64267603228381573966651127923337341714339681027009279
8736308917

ΠΑΡΑΓΟΝΤΟΠΟΙΗΣΗ

- ❑ Εκτίμηση: υπολογιστικά δύσκολο (όχι στο **P**)
- ❑ Λύνεται αποδοτικά με κβαντικό υπολογιστή

ΓΙΑΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΤΟ RSA

- **Υπολογιστική ευκολία** της **ύψωσης σε δύναμη (modulo p)** αριθμού χιλιάδων ψηφίων, με εκθέτη χιλιάδων ψηφίων
- **Υπολογιστική ευκολία ελέγχου** και **εύρεσης πρώτων** αριθμών με χιλιάδες ψηφία
- **Υπολογιστική ευκολία** υπολογισμού **αντιστρόφου a modulo n** (a, n με χιλιάδες ψηφία) – μέσω αλγορίθμου Ευκλείδη!
- **Υπολογιστική δυσκολία** της **παραγοντοποίησης** αριθμών με χιλιάδες ψηφία

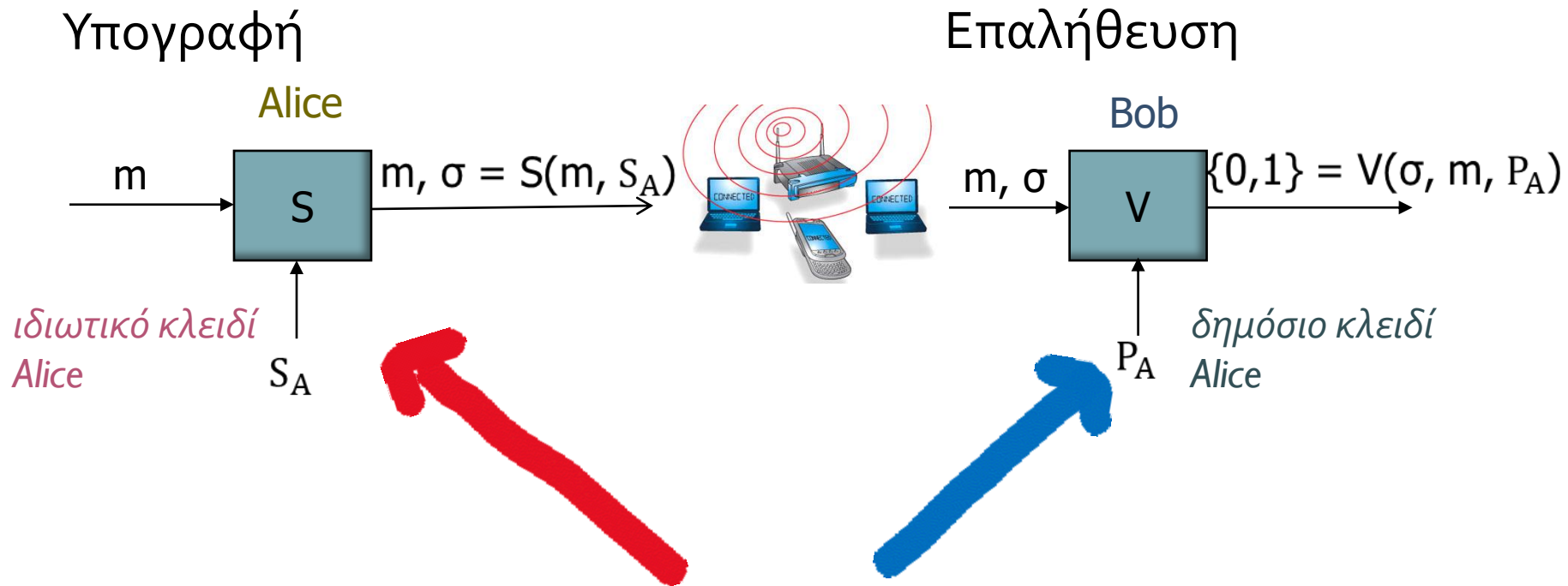
ΣΗΜΑΣΙΑ ΠΟΛΥΩΝΥΜΙΚΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

- Έχει ταυτιστεί με την υπολογιστική ευκολία
- Επιτρέπει (συνήθως) την επίλυση πολύ μεγάλων «στιγμιοτύπων» (εισόδων)
- Πρακτικά:
αν μπορείς να γράψεις την είσοδο μπορείς και να υπολογίσεις το αποτέλεσμα!

ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

- Συνήθης μέθοδος
 - Χρήση πρωτοκόλλων ταυτοποίησης για εγκαθίδρυση επικοινωνίας
 - Χρήση κρυπτογραφίας δημοσίου κλειδιού (π.χ. RSA ή DHKE) για ανταλλαγή ιδιωτικού συμμετρικού *κλειδιού συνεδρίας* (session key)
 - Χρήση συμμετρικής κρυπτογραφίας (π.χ. DES, AES) για ανταλλαγή δεδομένων
- Εφαρμογές σε: HTTPS, SSL/TLS, S-MIME, ...

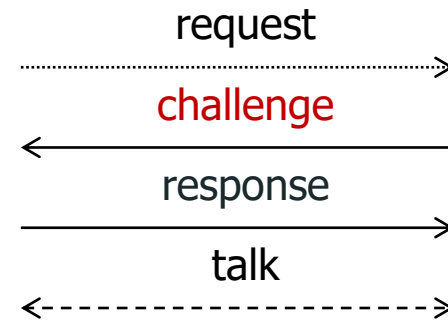
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ

- ... με χρήση δημοσίου κλειδιού, μαζί με **απόλυτα ιδιωτικό**, γνωστό στον **υπογράφοντα** μόνο

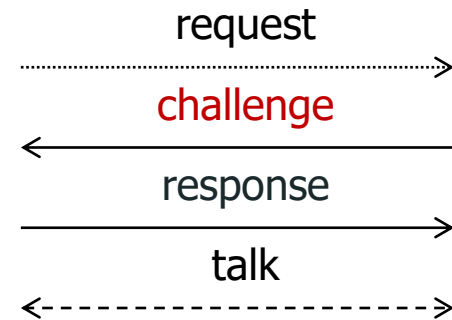
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ

- Ταυτοποίηση / Πιστοποίηση

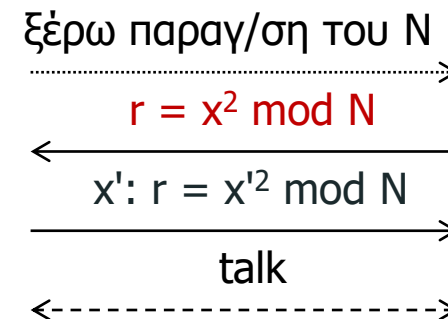

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ

- Ταυτοποίηση / Πιστοποίηση

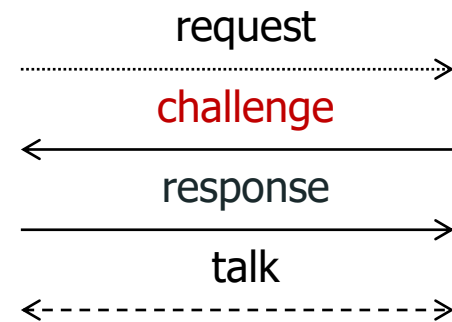

- Αποδείξεις γνώσης

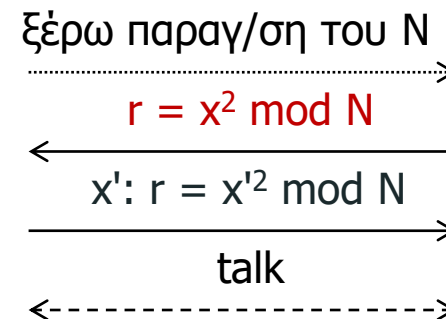

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ

- Ταυτοποίηση / Πιστοποίηση

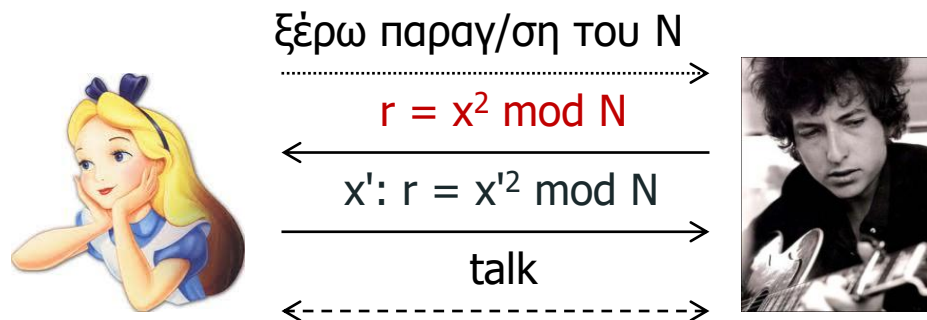
- Αποδείξεις γνώσης

... ακόμη και μηδενικής γνώσης! (πιο περίπλοκο)

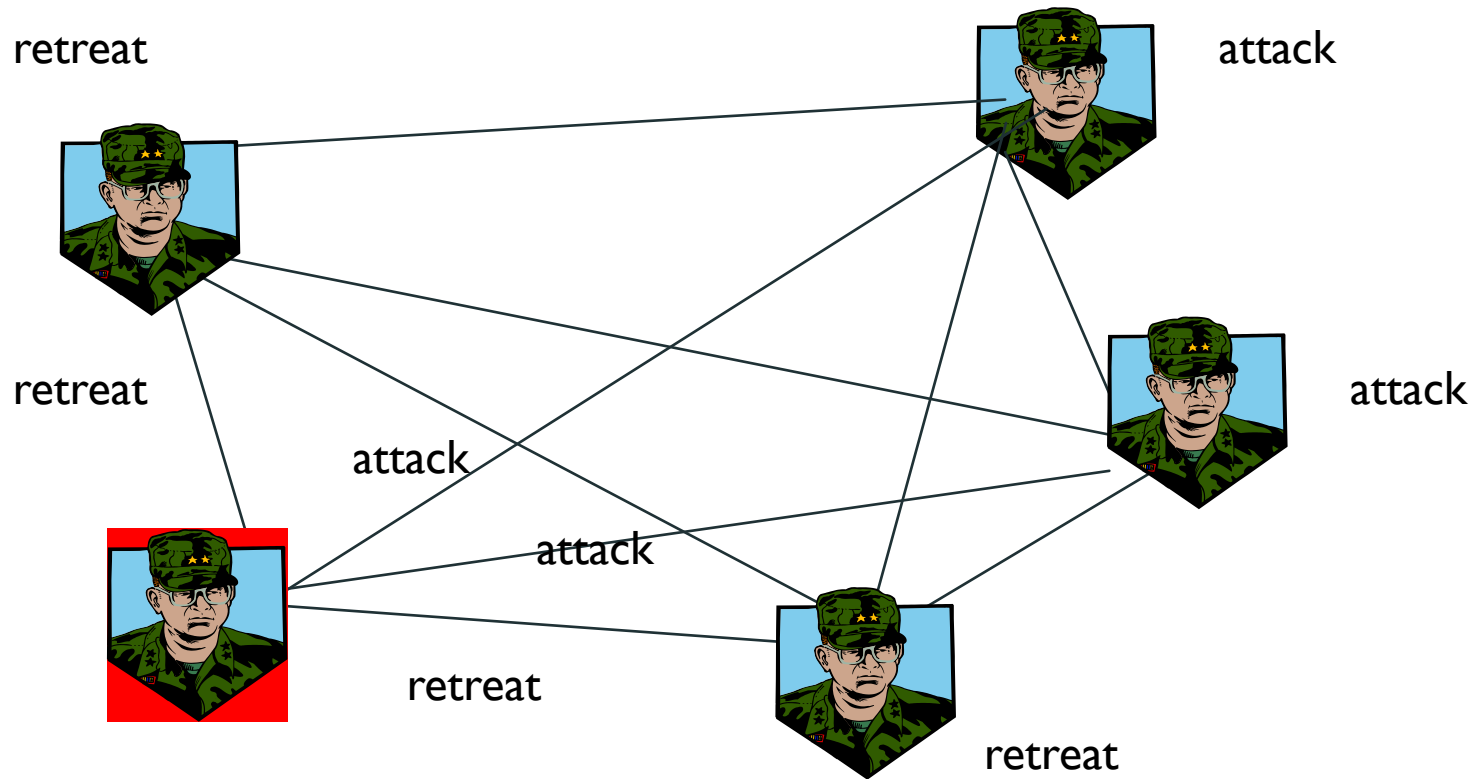
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ

- Μη συνειδητή μεταφορά (oblivious transfer)

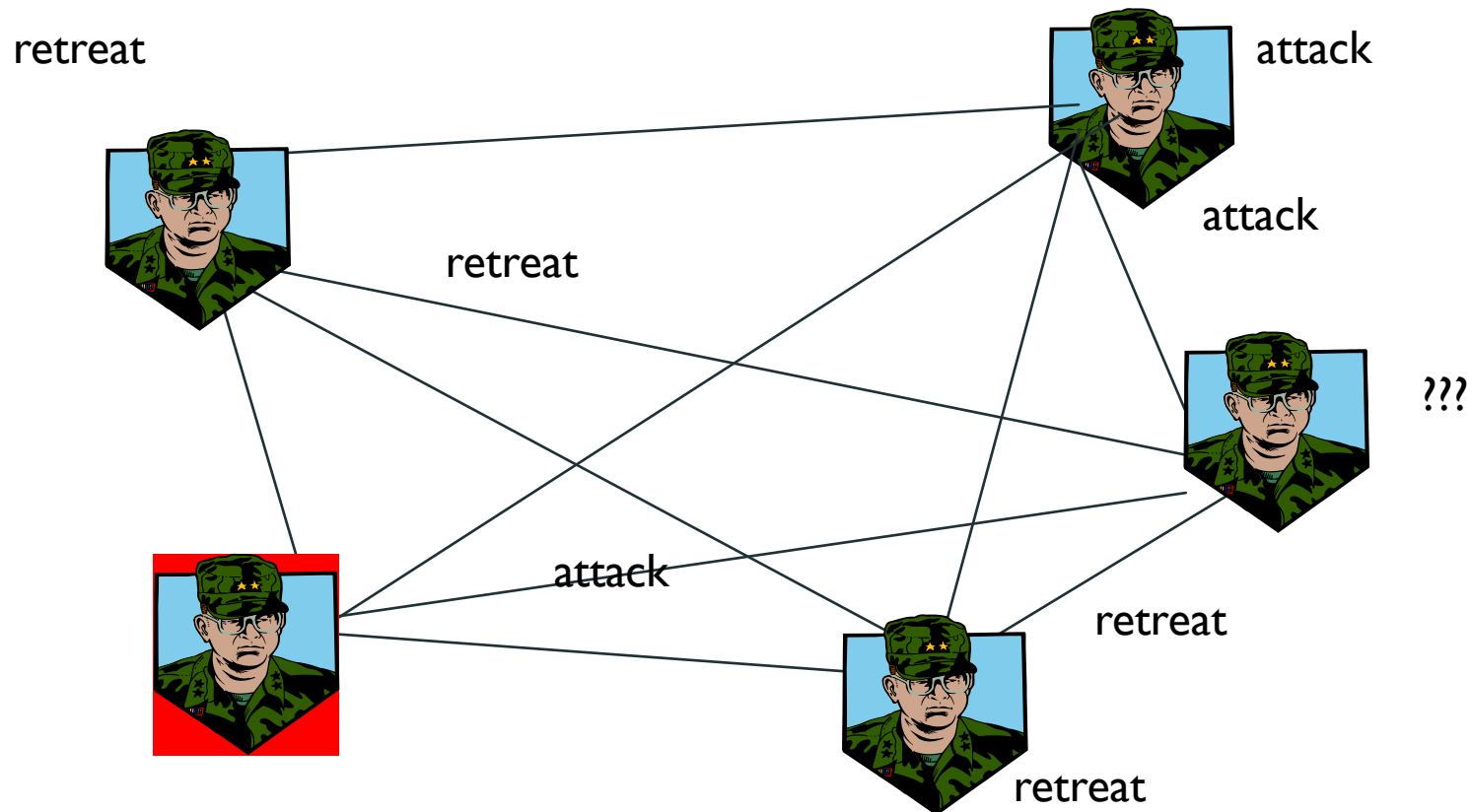

- Η Αλίκη δεν ξέρει αν ο Bob έμαθε κάτι ή όχι
- Πολύ σημαντικό πρωτόκολλο!

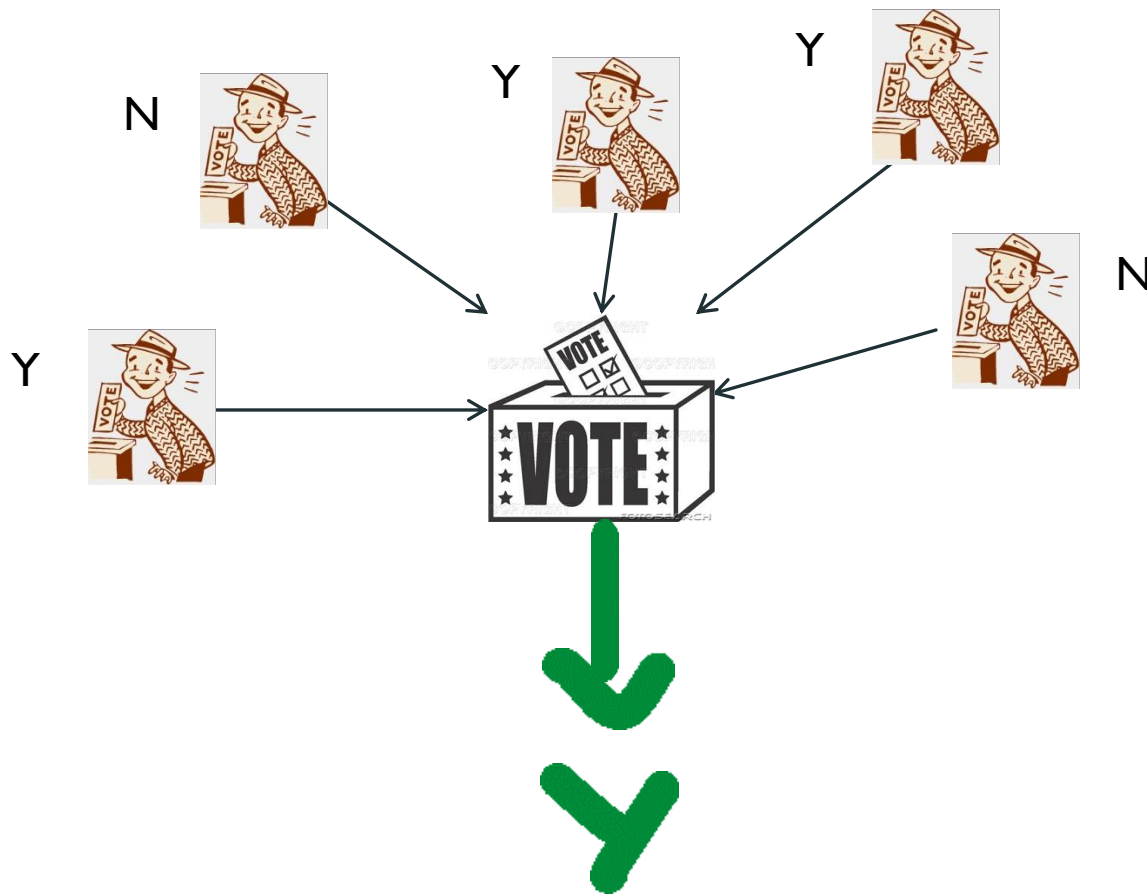
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ / ΟΜΟΦΩΝΙΑ

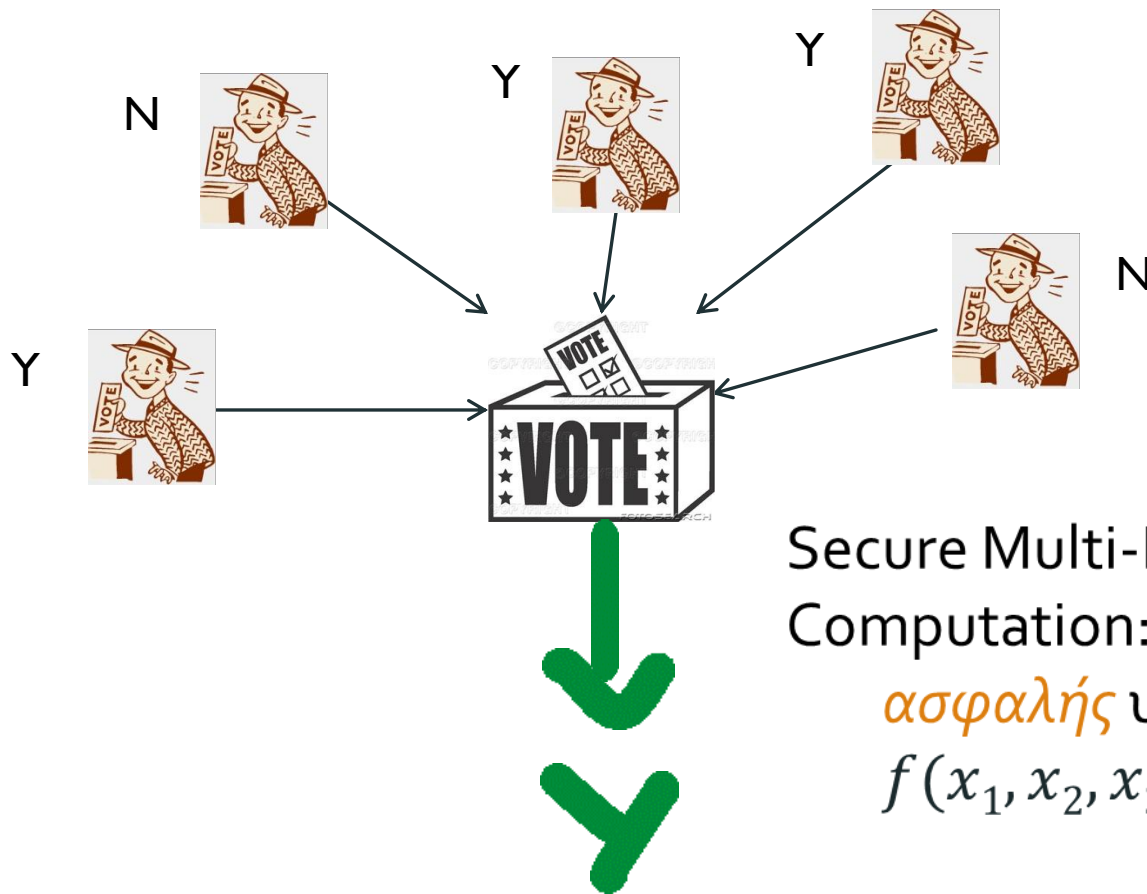
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ / ΟΜΟΦΩΝΙΑ

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΕΣ

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΕΣ

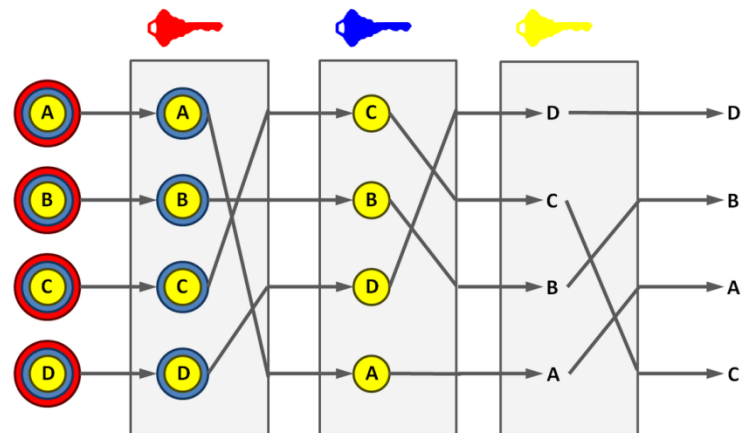

Secure Multi-Party
Computation:

ασφαλής υπολογισμός
 $f(x_1, x_2, x_3, x_4, x_5)$

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΑΝΩΝΥΜΙΑ

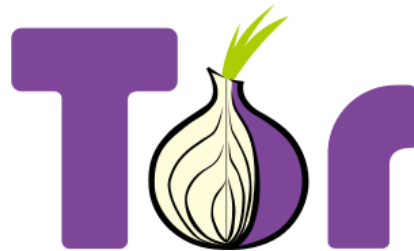
- Τεχνικές ανωνυμοποίησης
 - Mixnets

- Blind signatures
 - *Ο υπογράφων υπογράφει «μεταμφιεσμένο» μήνυμα*

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: ΑΝΩΝΥΜΙΑ

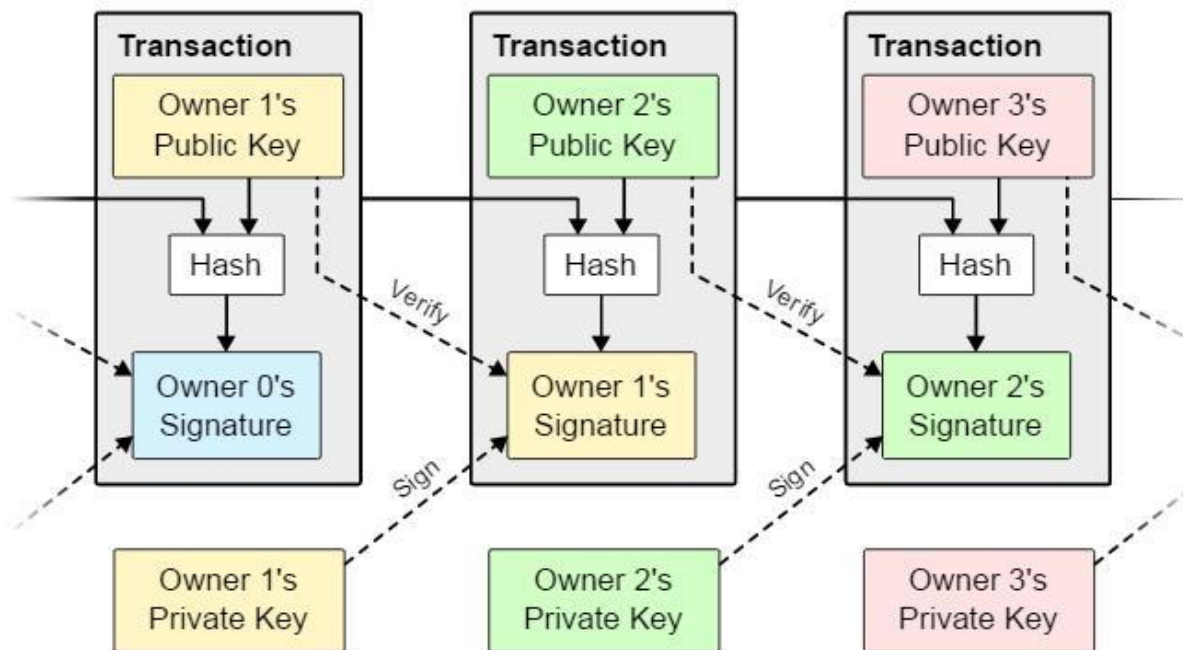
- Tor: ανώνυμη περιήγηση στο δίκτυο

- OTR: πιστοποιημένη ιδιωτική ανταλλαγή μηνυμάτων, με δυνατότητα αποποίησης (deniability) και forward secrecy

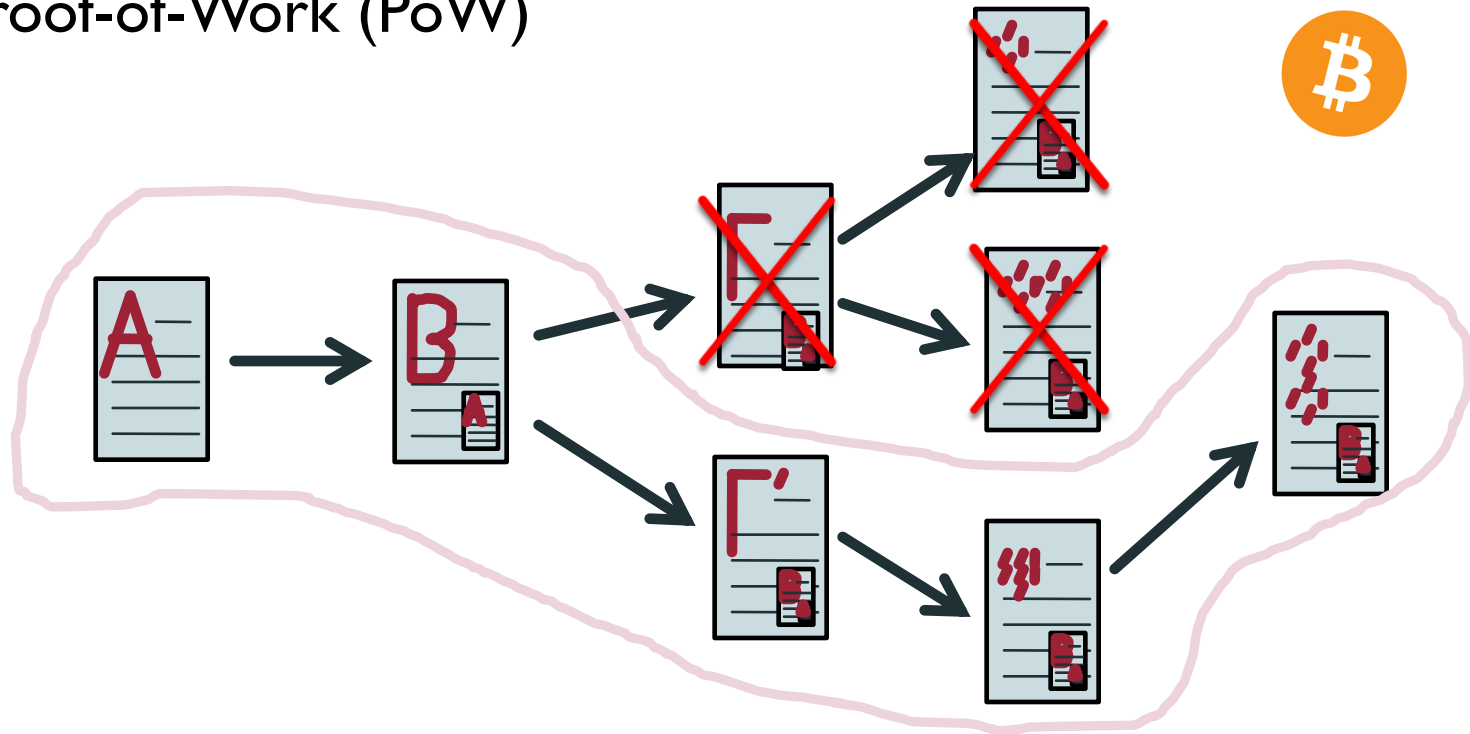
MΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: BITCOIN

Bitcoin [Satoshi Nakamoto 2008]

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΙΑ: BITCOIN

Proof-of-Work (PoW)

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Να εξοικειωθούμε με τις θεμελιώδεις κρυπτογραφικές λειτουργίες και τα πιο σημαντικά κρυπτοσυστήματα και πρωτόκολλα
- Να μπορούμε να αναλύσουμε τις ιδιότητές τους και την ασφάλειά τους, σε σχέση και με τις δυνατότητες του αντιπάλου
- Να μπορούμε να επιχειρηματολογήσουμε με αυστηρό τρόπο για τα παραπάνω

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- Θεωρία αριθμών
- Άλγεβρα (γραμμική και αφηρημένη)
- Πιθανότητες
- Υπολογιστική πολυπλοκότητα

Πολλά ενδιαφέροντα ανοιχτά προβλήματα και θέματα για παραπέρα έρευνα!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (βασική)

- Ε. Ζάχος, Α. Παγουρτζής, Π. Γροντάς: Υπολογιστική Κρυπτογραφία, Κάλλιπος, 2015
- J. Katz and Y. Lindell: Introduction to Modern Cryptography (3rd edition)
- D. Boneh and V. Shoup: A Graduate Course in Applied Cryptography (free draft, regularly updated)
- W. Stallings: Κρυπτογραφία και ασφάλεια δικτύων
- V. Shoup: Μια υπολογιστική εισαγωγή στη Θεωρία Αριθμών και την Άλγεβρα (A Computational Introduction to Number Theory and Algebra): <http://shoup.net/ntb/>
- Σ. Γκρίτζαλης: Σύγχρονη κρυπτογραφία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (πρόσθετη)

- A. Menezes, P. van Oorschot, and C. Vanstone: Handbook of Applied Cryptography: <https://cacr.uwaterloo.ca/hac/>
- D. Stinson: [Cryptography: Theory and Practice](#), 3rd edition, CRC Press, 2005.
- B. Schneier: Applied Cryptography: <http://www.schneier.com/book-applied.html>
- W. Trappe, L. Washington: Introduction to Cryptography with Coding Theory
- Α. Κιαγιάς: Τεχνικές Σύγχρονης Κρυπτογραφίας: [σημειώσεις](#)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (πρόσθετη)

- C. Paar and J. Pelzl. Understanding cryptography: a textbook for students and practitioners. Springer Science-Business Media, 2009.
- N. Smart. Introduction to cryptography: [σημειώσεις \(pdf\)](#)
- B. Schoenmakers, Cryptographic Protocols: [pdf](#)
- D. Boneh, Introduction to cryptography (Stanford), [Coursera Online Course](#)
- Stanford [Blockchain Foundations course](#)
- Bitcoin and Cryptocurrency Technologies (Princeton)
- Μ. Αναγνώστου: [Θέματα Ασφάλειας Υπολογιστών και Δικτύων](#). ΕΜΠ, 2021.

Πολλά ακόμη χρήσιμα συγγράμματα και πηγές στο διαδίκτυο